

orationis invidiam nomine taciturnitatis ostensam. Confiteris igitur me nihil dixisse quod possis arguere.

AUG. Imo vero, rectissime arguitur quod interrogando dixisti. Ut enim nihil esse putaretur, quod tibi responderi posset, illud quod posset, tu dicere noluisti. Aut certe ipsam cur non arguo cæcitatem, qua id nec videre potuisti.

XVII. JUL. « Tu sane nostrum vexando silentium, protulisti quod olim quidem defendi non potuit, nunc vero postquam Manichæi Epistola, cujus in libro tertio sententias posui, venit ad publicum, nec celari potest. »

AUG. Concupiscentiam carnis nec Manichæus veraciter vituperat; nec tu veraciter laudas: ille, quia nescit unde hoc sit malum; tu, quia negas malum: ille, quia eam permixtæ nobis naturæ tribuit alienæ; tu, quia eam nostræ non vis esse vitiatæ: ille, quia per illam credit corrumpi Dei partem; tu, quia per illam dehonestare conaris etiam paradisi felicitatem.

XVIII. JUL. Noluit¹, inquit, nominare concupiscentiam carnis, quæ non est a Patre, sed ex mundo est; cujus mundi princeps dictus est diabolus: qui eam in Domino non invenit, quia Dominus homo non per ipsam ad homines venit. « Verbis ergo ipsius Manichæi, concupiscentiam carnis non a Deo factam, sed a mundo, cujus tamen mundi principem diabolum dicis, conditam profiteris. »

AUG. Numquid ego dico diabolum principem mundi, et hoc Dominus ipse non dicit? Numquid hoc ego dixissem, nisi ipsum dixisse legissem? quod cum et ipse legeris, cur objiciendum mihi putasti? Nec tamen ideo diabolus princeps est cœli et terræ, et omnis cœlestis terrestrisque creaturæ, secundum quod dictum est:

¹ Aug. lib. 2. v. Nupt. c. 5.

« Mundus per eum factus est¹: » sed quia mundi nomine appellatus est orbis terræ in hominibus, qualibus plenus est, secundum quod dictum est: « Et mundus » eum non cognovit²: » secundum quod dictus est et diabolus princeps mundi hujus³: secundum quod dictum est: « Mundus in maligno positus est⁴: » secundum quod dictum est: « Quia vero de mundo non estis, » propterea odit vos mundus⁵; » et innumerabilia talia. Ac per hoc, mundum, Scripturis sanctis docentibus, pro differentia sententiarum, nunc in bono accipimus, nunc in malo. Ad bona ejus pertinent cœlum et terra, et omnis in eis Dei creatura: ad mala ejus pertinent concupiscentia carnis, et concupiscentia oculorum⁶, et ambitio sæculi, vel sicut ipse posuisti, superbia vitæ. Sicut ergo nunc in bono, nunc in malo legitur mundus: sic lege, si potes, aliquando in bono positam concupiscentiam carnis, vel concupiscentiam oculorum: sed sic non inuenies, sicut nec superbiam vitæ, quod illis duobus malis additum est tertium.

XIX. JUL. « Ideo autem dixi eloquiis te usum omnino Manichæi, quia etsi in Apostoli Joannis Epistola nonnulla ex his verba teneantur; tamen quia certum est, non ibi illum Ecclesiæ magistrum aut de carne, aut de sensu carnis, aut de concupiscentia nuptiali, quidquam tale sensisse, quale Manichæus verborum ejus usurpatione componit; non injuria ejus verba esse dixi, cujus sensui serviebant, ut eloquia intentionis suæ merito censeantur: et sicut apud sanctum Joannem apostolica sunt dignitate reverenda, quia insinuant veritatem; ita apud Manichæum obumbrata illorum signa non expressa videantur. »

AUG. Quid addis « Nuptiali, et dicis de concupiscen-

¹ Joan. i, 10. — ² Ibid. — ³ Id. xii, 31. — ⁴ 1 Joan. v, 19. — ⁵ Joan. xv, 19. — ⁶ Id. ii, 16.

tia nuptiali, » ut vestias pudendam susceptam tuam nomine honesto nuptiarum? Concupiscentiam carnis dixit Apostolus Joannes, non concupiscentiam nuptialem¹; quæ posset esse in paradiso, etiamsi nemo peccasset, in appetitu foecunditatis, non in pruritu voluptatis; aut certe spiritui semper subjacens, ut non nisi spiritu volente moveretur; nunquam adversus spiritum concupiscens, ut et spiritus adversus eam concupiscere cogeretur. Absit enim ut in loco tantæ felicitatis, et in hominibus illic tanta pace felicibus esset ulla discordia carnis et spiritus.

XX. JUL. « Apostolus quippe Joannes cum ad virtutum omnium fastigium provocaret fideles, et studium sanctitatis ad altitudinem Dominicæ conversationis extenderet, ad compendium, mundi totius nomine universa præsentium honorum et jucunditatum irritamenta concludens: « Nolite, inquit, diligere mundum, neque » ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non » est charitas Patris in eo: quoniam omne quod est in » mundo, concupiscentia carnis, et concupiscentia oculorum est, et superbia vitæ; quæ non est ex Patre, sed » ex mundo est: et mundus transit, et concupiscentia » ejus; qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum². » Quantum ad superficiem verborum respicit, odium omnibus indicit elementis, et mundum et cuncta quæ in mundo sunt, non esse ex Patre, neque diligere debere denuntiat. »

AUG. Inaniter ista dicis: nullus vel idiota catholicus sic isto loco accipit mundum, ut de elementis aliquid cogitet. Neque enim et ubi dicit de Domino Christo: « Ipse est propitiatio peccatorum nostrorum, non solum » nostrorum, sed et totius mundi; ita quisquam desipit,

¹ 1 Joan. 11, 16. — ² Ibid. 15.

» ut etiam elementorum hic existimet intelligenda esse » peccata¹. » Totum hoc ergo quod isto modo dicitur mundus, non nisi in hominibus intelligitur, qui sunt per totum mundum, id est, toto, quaquaversum incolitur, orbe terrarum. Ipsam denique humanam vitam, qua non secundum Deum, sed secundum hominem vivitur, mundum hoc loco appellavit Apostolus. Ideo diligere vetat, et dicit: « Omnia quæ in mundo sunt concupiscentia carnis » est, et concupiscentia oculorum, et ambitio sæculi, » vel superbia vitæ, quæ non est a Patre, sed ex mundo » est². » Tu, si quid potes, in bono aliquando nominatam, Scripturarum sanctarum loco ullo, concupiscentiam carnis ostende: et noli apertis rebus nebulas loquacitatis offundere.

XXI. JUL. « Certe Apostolus est, et præcipua Domino Jesu charitate dilectus; tamen nisi intentionem ejus, vel Evangelium quod scripsit, vel Epistolarum gravitas indicaret, verba ista quæ posuimus, ita nullum possent rebus afferre præjudicium, ut Scripturis omnibus, quæ mundum a Deo factum asserunt, cedere cogerentur. Verum ipse Evangelii, quod conscripsit, reverendo se communivit exordio. « Deus, inquit, erat Verbum, per ipsum facta sunt omnia, et sine ipso factum est nihil³. » Ac deinceps: « Erat lumen verum, quod illuminat omnem » hominem venientem in hunc mundum; in hoc mundo » erat, et mundus per ipsum factus est. » Itemque: « Verbum caro factum est, ut habitaret in nobis. » Quibus testimoniis nihil in sensibus suis obscuritatis reliquit: sed ostendit Deum se nosse et asserere totius mundi, atque eorum quæ in mundo sunt omnium conditorem, Manichæisque nullum ad sententias suas accessum patere perdocuit. Quoniam qui omnium naturarum Deum asserit

¹ 1 Joan. 11, 2. — ² Ibid. 15, 16. — ³ Joan. 1, 1-3.

creatorem, abutitur, sine fidei dispendio, substantiarum nominibus, ad significationem cupiditatis immodicæ. »

AUG. « Sed tu concupiscentiam carnis, nec quando immodica est, vis intelligi malum esse, sed bonum; eosque potius bono male uti, qui ea utuntur immodice. Ac per hoc, si concupiscentia carnis bonum est; profecto et modica bonum est modicum, et immodica bonum est immodicum: sed modica uti, hoc est, ut dicis, bono bene uti: immodica vero uti, hoc est, ut dicis, bono male uti. Sicut vinum procul dubio bonum est: « Omnis » enim creatura Dei bona est: et qui modico vino utitur, » bono bene utitur; qui vero immodico vino utitur, bono » male utitur¹. » Sed Joannes nunquam diceret vinum a patre non esse, sicut concupiscentiam carnis dixit a Patre non esse. Non igitur invenis, quæ concupiscentia carnis non sit a Patre: quia et immodica bonum est apud te; et ille potius non est bonus, qui bono immodico utitur, id est, qui bono male utitur. Quid ergo dubitas breviter aperteque dicere, quod obscure longis anfractibus dicis, quod dixit Joannes falsum esse, et te verum dicere? Falsum est enim quod ille ait: Concupiscentia carnis non est a Patre, a quo sunt omnia naturalia bona: si concupiscentia carnis, ut dicitis, et tunc bona est, cum ea quisque immodica utitur, sed ille malus est qui bono male utitur.

XXII. JUL. « Præcepit ergo non diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt²; et dicit quoniam dilectoribus sæculi Dei charitas inesse non possit: sed non ut hoc nomine dilectionis a sæculo submovendæ, alterum ejus quam verum Deum intelligi faciat conditorem; verum ut agnoscant fideles, nullas præsentis vitæ cupiditates præferendas esse virtutibus, ne mens eorum aut compa-

¹ 1 Tim. iv, 4. — ² 1 Joan. ii, 15.

randis opibus aut conquirendis voluptatibus occupata, a christianæ, quæ vera est, philosophiæ deducatur vigore. « Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis, et concupiscentia oculorum est, et superbia » vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est: et mundus transit, et concupiscentia ejus; qui autem facit voluntatem Dei manet in æternum⁴. » Mundi ergo nomine, mores hominum nihil post hanc vitam esse autumantium, diversasque mortalium tam pompas quam luxurias indicavit. »

AUG. « Ergo si mundi nomine, mores hominum nihil post hanc vitam esse autumantium, diversasque mortalium tam pompas quam luxurias indicavit; in his sunt illa quæ esse dixit in mundo, et a Patre non esse; in quibus primum locum tenet tua illa pulchra suscepta, concupiscentia scilicet carnis. Sed tu videris, in moribus hominum nihil post hanc vitam esse opinantium, voluisse intelligi oculorum concupiscentiam, quoniam his rebus quas vident inhærendo, nolunt ea quæ non vident credere; in pompis autem mortalium, ambitionem sæculi vel superbiam vitæ; in luxuriis vero, concupiscentiam carnis ut omnia tria quæ Joannes posuit, complexus esse videaris: quasi possit esse luxuria quam vituperas, nisi consentiatur concupiscentiæ carnis quam vituperandam esse non putas, et bonum appellando insuper laudas. Quid est autem insanius, quam luxuriam malum, et concupiscentiam luxuriæ bonum dicere? et putare Apostolum Christi nomine concupiscentiæ carnis, non ipsam concupiscentiam carnis, sed potius accusasse luxuriam, quæ omnino nulla est, nisi cum quisque concupiscentia carnis illicitur, trahitur, possidetur? Quasi non invenerit tantus doctor unde illam, sed unde luxuriosum nomine

⁴ 1 Joan. ii, 16, 17.

ejus argueret; cum luxuriosus non esset arguendus, nisi ejus desideriis obediret. Desine multum dicere et parum sapere. Nunquam efficies, quantolibet loquacitatis tuæ flumine, quo in profunda raptaris, prorsus nunquam efficies, ut luxuria sit malum, et concupiscere quæ ad luxuriam pertinent non sit malum, etiamsi tali concupiscentiæ non consentiatur, ne malum perpetretur.

XXII. JUL. « Sic enim et in Evangelio suo dixerat: Mundus per ipsum factus est¹; et mundus eum non cognovit: » non utique ut elementa Christum ratione carentia potuisse viderentur vel cognoscere vel negare; sed ut mundi appellatione turba infidelium signaretur. Eodem ergo more in presenti quoque, omne quod in mundo est, id est, omnia genera hominum ita voluptatibus inhærentia, ut bona cuncta rationabilis animantis aut potestatum phaleris, aut opum sarcinis, sensibus metiantur, exosa aut superiora turguisse, quæ ex Deo non est, id est, Deo non placet, sed ex mundo est, voluntatis scilicet humanæ pravitate concepta. Et ideo vos, inquit, sua non debet æmulatione corrumpere: quia qui facit voluntatem Dei, æternæ fit beatitudinis compos, nec cum præsentium fragilitate prætervolat. Ergo Joannes apostolus odio haberi mundum præcepit, quomodo et Dominus in Evangelio, non solum corpus, sed etiam animam ipsam nostram odio habendam esse monstravit: « Qui, inquit, non odit patrem, aut fratrem, insuper etiam animam suam, non est me dignus², » cum certe fidelium animas odisse non possit, qui amore consultissimo felicitatem suam doloribus etiam et periculis mercatur. Quid igitur egimus? Apostolum videlicet Joannem, ex more Scripturarum mundi vocabulo non naturam perculisse rerum, sed vitia voluntatum: atque ita concupiscentiam carnis negasse ex Deo esse, sicut

¹ Joan. 1, 10. — ² Luc. XIV, 26.

omnia quæ in mundo sunt. Quod Manichæus non secundum Apostoli sensum, sed secundum perfidiam suam velut consequenter arripiens, nec concupiscentiam carnis, nec ipsam carnem, nec totum postremo mundum a Deo confirmat effectum: quem tu secutus, concupiscentiam carnis, non a Deo, sed a diabolo conditam credis. »

AUG. Hanc ego concupiscentiam carnis malum dico esse, quam dicit Joannes a Patre non esse, et quam dicit Ambrosius in naturam nostram ex primi hominis prævaricatione vertisse¹, unde Joannes volens homines intelligi, eam dicit ex mundo esse. Hanc concupiscentiam carnis et Manichæus malum dicit; sed unde sit nescit: tu autem bonum dicis, quia et tu unde sit nescis; eam et negando esse unde illam esse dicit Ambrosius, facis ut naturæ mali, quam Deo coæternam desipit, recte sibi eam videatur tribuere Manichæus. Ergo ut et tu redarguaris et Manichæus, illud quod dicit Joannes apostolus, episcopus exponit Ambrosius. Quod enim per prævaricationem primi hominis in naturam vertit, non utique Deo coæternum malum est; taceat ergo Manichæus: et tamen malum est; taceat ergo etiam Julianus.

XXIV. JUL. « Constat itaque beatum Joannem nullam tibi erroris occasionem dedisse: te porro id quod Manichæus protulit imbibisse. Atque ut Apostoli jam existimatione defensa, manum super hoc vel breviter construamus: quid hic sanctum Joannem existimas intimare, cum concupiscentiam carnis et concupiscentiam oculorum ex Deo non esse pronuntiat? Genus-ne ipsum concupiscentiæ, quæ non mediocritate concessa, sed nimietate prohibita in vitium cadit; an solum excessum, qui non naturalis, sed voluntarius deprehenditur. »

AUG. Si in vitium cadit, tunc eam saltem malum esse

¹ Ambros. lib. 7. in Luc. XII.

concede : sed cur eam tunc quoque bonum esse contendis, et eum bono male uti dicis, qui concessum ejus modum excedit? Sic enim non ipsa, sed ille cadit in vitium, qui ea male utitur. Vides-ne quam nescias, quid loquaris, quando nec in tua definitione consistis?

XXV. JUL. « Si dixeris, nomine concupiscentiæ, etiam illum ipsum modum, quo licita rerum naturalium afficitur voluptate, ut concupiscentia carnis in universum reprobata videatur : ergo et sensum oculorum, et mundum ipsum, et quidquid in mundo est, a diabolo conditum profiteri ; quia omnia pariter ex Deo non esse dicuntur. Quod certe si annueris, non efficieris Manichæus ; es enim etiam nunc : sed hoc te esse, ut argumentis tuis olim, ita quoque professione monstrabis. Si autem nudatum errorem pavescens, dixeris apostolum nomine concupiscentiæ carnis et oculorum concupiscentiæ, et nomine mundi, non res ipsas, quæ cum intra concessos fines tenentur, innocuæ sunt ; cum autem in illicita procurant, fiunt reprehensibiles, adnotasse : clarebit quod in primo opere egimus, concupiscentiæ naturalis non genus, non speciem, non modum, sed excessum tantum in culpam venire. Atque ideo hoc testimonium Apostoli in reliquum pudenter caveto, ne illud si vel levi commemoratione pollueris, defensus quidem nihil, propalam vero proditus approberis. »

AUG. Sed, homo contentiose, modus concupiscentiæ, quem dicis esse concessum, tunc non servatur, quando illi impellenti consentitur aut ceditur, et itur in ejus excessum : quo ut non eatur, resistitur malo. Quis enim dubitet malum esse, cui si obedias, malum facis ; si repugnes, bonum ? Qui ergo vult temperanter vivere, non consentiat malo quod laudas ; et qui vult fideliter vivere, non tibi consentiat cum malum laudas : proinde ut vos

caveat, concupiscentiam carnis malum esse sciat ; ut autem et vos et Manichæos, unde sit sciat.

XXVI. JUL. « Exercui hunc locum in secundo prioris operis libello, atque ostendi, prius in homine concupiscentiam carnis quæ speciem irritat saporis et oculorum fuisse, quam culpam. »

AUG. Huic libro tuo secundo, satis respondi quarto meo. Nam sicut ibi, ita et hic garris inania? Nullo enim mundo ostendisti, concupiscentiam carnis, qua caro concupiscit adversus spiritum, prius in homine esse cœpisse, quam culpam. Quidquid illud est quod duo illi homines post peccatum in membris suis senserunt novum, unde pudor eorum pudenda contextit¹; procul dubio culpa contraxit.

XXVII. JUL. « Hic tamen necessario exigo, quibus tibi somniis revelatum sit, ut nomine concupiscentiæ, cœuntium libidinem indicatam putares? Salvis enim opibus veritatis, quas disputatio longa patefecit, putemus nec dum claruisse, ad eundem auctorem attinere sensus carnis, ad quem ejus forma pertineat. »

AUG. Alii sunt carnis sensus, quibus caro præsentia corporalia spiritui quodam modo nuntiat ; et alii sunt carnalis concupiscentiæ motus, quibus caro adversus spiritum concupiscens in quæque illicita atque inhonesta præcipitat, nisi adversus eam etiam ipse spiritus, concupiscat : quæ discordia carnis et spiritus, non creatori carnis aut sensus, sed malo suasori et homini prævaricatori tribuitur ab eis, quorum fide sana error insanus Pelagianorum et Manichæorum damnatur.

XXVIII. JUL. « Sed si hoc fingatur ambiguum, te continuo crassissima dubii nubes involvet. Hac quippe concupiscentia carnis nullum absolute genitalium tenetur

¹ Gen. III, 7.

indictum. Dicam ergo aures hoc vocabulo variorum sitientes carminum verberari¹; dicam castigari a sancto Joanne belluonum palatum, dicam culpam immorientes² odoribus nares; totum postremo præter id quod tu arbitraris: libera est electio, ubi specialis verbi nulla pressura est. Aut ergo nega illa quæ diximus concupisci; et iustificare, ut soles, omnium conscientiæ: aut si hæc dūm eo usque impudentia incalluit, ut his conetur obniti; assentire damnationem genitalis jucunditatis nec in sermonibus inveniri ».

AUG. Ita hoc dicis, quasi nos concupiscentiam carnis in solam voluptatem genitalium dicamus aestuare. Prorsus in quocumque corporis sensu caro contra spiritum concupiscit, ipsa cognoscitur: et quoniam si non adversus eam spiritus fortius concupiscat, ad mala pertrahit, malum esse convincitur. Propter ipsam Scriptura dicit, « Nequius oculo quid creatum est³? » Et utique oculum, non nequitiam, creavit omnium creator Deus et corporum et sensuum. Ecce unde intelligas, si (veritati non resistas), inesse malum naturæ nostræ, etiam cum creatur, quamvis creetur a bono bene bonum. Sed unde sit hoc malum, discere ab Ambrosio, ne ad aliam, id est, mali naturam introducendam Deo coæternam, suffragium præbeas Manichæo.

XXXIX. JUL. « Quid ergo tibi opitulari potest, quod ego inter commixtionem sexuum, fecunditatem coëuntium, nolui concupiscentiæ nomine lacerare, cum eam nec tū cum Manichæo diabolicam potueris approbare; et jam ipsa præmissæ disputationis consequentia claruisset, ad ejusdem operam recurrere sensum illum, quo commixtorum corpus afficitur, ad cujus institutionem corpora, conjugia semina referentur? »

¹ 1 Joan. II, 16. — ² Forte immorantes. — ³ Eccli. xxxi, 15.

AUG. Alia est vis sentiendi, aliud vitium concupiscendi: discerne duo ista diligenter, noli errare deformiter. Alia est, inquam, vis sentiendi, aliud vitium concupiscendi. Lege Evangelium: « Qui viderit, inquit, mulierem ad » concupiscendum eam; jam incechatus est eam in corde » suo¹. » non dixit: qui viderit, quod est sentire per eum sensum corporis qui dicitur visus; sed, qui viderit, inquit, ad concupiscendum, quod est videre ad malum. Visus ergo sensus carnis est bonus: concupiscentia verò carnis motus est malus. Quo malo, si bene utitur conjugatus, non eum bonum facit; sed operi bono servire compellit. Facit enim non nisi boni aliquid et per ipsum, si nihil faciat propter ipsum: si autem faciat aliquid, sed tamen in conjugate, propter ipsum, non ei veniam daret Apostolus gratia nuptiarum, si non agnosceret esse peccatum².

XXX. JUL. « Oporteret quidem nihil post primum opus, quod ad sanctum Turbantium edidi, super necessario naturalium pudore disserere; quia ibi ita plene actum est, ut nisi depositis omnino mentibus, nihil hinc possit ambiguitatis obferri. »

AUG. Sanctus forte Turbantius, ipso opere tuo lecto, quod ad eum te scripsisse commemoras, etiam propterea in catholicam fidem respiravit; quoniam te in tali causa defecisse cognovit.

XXXI. JUL. « Tamen cum defensor traducis ne tenui quidem possit ab eo ungue deflectere, meumque rhetorica elegantia fatiget pudorem, cur diversis hominibus³ negotium ipsum commixtionis juvat hinc ea quæ rebus actis convenit, parcitate decernere. Et in hoc ergo loco, et in inferioribus, ubi ego dixi, « Propter hoc relinquet » homo patrem et matrem,, et adhærescet uxori, et erunt

¹ Matth. v, 28. — ² 1 Cor. vii, 6. — ³ Forte nominibus.

» duo in carne una¹ : » ut exprimeret fidem operum Prophetæ prope periculum pudoris accessit : quasi prædam inveniens gestit, exultat, et clamat², Aperta prorsus, et vi veritatis, inquit, extorta confessio! Dicatur causa, cur in exprimendis operibus Dei, Prophetæ prope periculum pudoris accesserit. Ita-ne vero humana opera pudenda esse non debent, sed plane glorianda; et divina pudenda sunt? Ita-ne vero in eloquendis et exprimendis operibus Dei, non honoratur Prophetæ vel amor vel labor, sed periclitatur pudor? Quid enim potuit Deus facere, quod ejus prædicatorem pudeat dicere; et quod est gravius, pudeat hominem alicujus operis, quod non homo, sed Deus fecit in homine? Cum omnes opifices, quantum possunt labore et industria id agant, ne de suis operibus erubescant? Sed profecto illud nos pudet, quod puduit primos illos homines, quando pudenda texerunt: illa est pœna peccati, illa plaga vestigiumque peccati, illa illecebra fomesque peccati, illa lex in membris repugnans legi mentis. Hujus pudet, et merito pudet. Nam si hoc non esset, quid nobis esset ingratius, quid irreligiosius, si in membris nostris non de vitio vel pœna nostra, sed de Dei confunderemur operibus? « Claruit certe qualiter gestiat: gaudio suo non potest adhibere frenos: tenet meam sententiam, qua concupiscentiam naturalem malam possit ostendere, et diaboli operibus deputare: quam sententiam de ore meo dicit vi veritatis extortam, concionaturque scelestissimum atque profanissimum esse, si ea quæ a Deo facta dicamus, pudore operienda fateamur. Sed alacritate commotior non potuit ponderare quid diceret: asserens enim in operibus Dei pudendum nihil esse, operam autem genitalium pudendam esse, et ideo non posse eam Conditoris

¹ Gen. II, 24, et Matth. XVI, 5. — ² Verba August. lib. 2. de Nupt. cap. 9.

operibus ascribi; subito confessus est illam non solum honestam, sed etiam justam; non solum creante Deo, verumetiam judicante, nostris corporibus attributam. Ostendi in tertio prioris operis libro, non posse idem pœnam esse quod culpam.»

AUG. Non ostendisti, quod te ostendisse inaniter jactas: imo etiam ipse quodam loco oblitus quid ante dixisses, confessus es culpam etiam pœnam esse peccantis. Quod ego cum tibi superius responderem, satis evidenter ostenderam, etiam per Apostolum probans puniri peccata peccatis¹: qui cum de quibusdam dixisset, quod immutaverint gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium²; protinus hoc peccatum aliis peccatis ostendens esse punitum, Propterea, inquit, tradidit illos Deus in desideria cordis illorum, in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis, et cætera quæ ibi contexuit. Nec in Psalmo diceretur, « Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, » et non intrent in tuam justitiam³: » nisi justo judicio Deo punirentur additis præcedentia peccata peccatis.

XXXII. JUL. « et ideo super hoc laborandum non est: commendo tamen disputatoris acrimoniam, qui quam dicit a Deo redditam, non vult a Deo conditam; pronuntians Dei non convenire operibus, quod vult ejus convenire judiciis.»

AUG. Apparet te non intelligere quomodo dictum sit, Deus mortem non fecit⁴: cujus tamen judicio qui peccat moritur. Convenit ergo judicio ejus, ut moriatur peccator; nec tamen operi ejus convenit mors, quia Deus mortem non fecit. Ejus quippe justum est judicium⁵, ut

¹ Lib. 5. prior. op. in Julian. c. 3. — ² Rom. I, 23. — ³ Psal. LXXVIII, 38. — ⁴ Sap. I, 13. — ⁵ Prosper sent. 303.